

مهارت های خانوادگی

مهارت های خانوادگی - همسراری

دکتر محمد رضا شرفی

مؤرخان و شاعران و نویسندگان

سروشنامه شرقی، بهمدارش ۱۳۳۷-
عنوان و نام پدیدآور: هرات های زندگی / فر سروری / رضوی، محمدرضا شرقی، [ویرا] / موسسه خدمات مشاوره‌ای، چوگان و پژوهشهای اجتماعی آستان قدس رضوی، زیر نظر حسین دهنوی، بهمدار
مطالع: علی بنی اسد، بازنویسی و ویرایش هادی زبیدی تقی،
مشخصات نشر: مشهد، موسسه انتشاراتی قدس رضوی، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری: ۹۶ص: ۱۲۰، ۱۲۰×۹۶
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۹۲-۵۹-۵
وضعیت فهرست نویسی: غایب
موضوع: علی بن موسی (ع) / تعلیم هشتم: ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲

مهر الهی از آن کسی باد که
با آموزش معارف ما امرمان را زنده سازد.
بهراستی اگر مردم خوبی های سخنان ما را در می یافتند
از ما پیروی می کردند.

آغاز سخن/ ۱۱

بخش اول: مفاهیم و کلیات

پیش‌گفتار/ ۱۵

مهارت‌های زندگی چیست؟/ ۱۷

ضرورت مهارت‌های زندگی/ ۱۷

انواع مهارت‌های زندگی/ ۱۸

قلمروهای متنوع مهارت‌های زندگی/ ۱۹

جایگاه مهارت‌های زندگی در اسلام/ ۲۰

جایگاه مهارت‌های زندگی در سیره‌ی رضوی/ ۲۱

بخش دوم: مهارت‌های خانوادگی

فصل اول: خانواده/ ۲۵

مقدمه/ ۲۶

زندگی خوب، خانواده‌ی متعادل/ ۲۶

تشکیل خانواده در سیره‌ی رضوی/ ۲۸

تشکیل خانواده به‌سان فضیلت/ ۲۸

تسریع در تشکیل خانواده/ ۲۸

تقویت خانواده در سیره‌ی رضوی/ ۲۹

معیار تشکیل خانواده/ ۳۰

ضرورت مدیریت خانواده/ ۳۱

مدیریت اخلاقی و عاطفی خانواده/ ۳۱

مدیریت اقتصادی خانواده/ ۳۲

منزلت و جایگاه تأمین معاش/ ۳۲

تأمین معاش، زمینه‌ساز تأمین آرامش/ ۳۳

اعتدال در برنامه‌های اقتصادی خانواده/ ۳۳

فصل دوم: مهارت‌های شناختی (معرفتی)

خانواده (همسر داری) / ۳۵

مقدمه / ۳۶

نیاز شناسی همسر / ۳۶

نیاز به نعمت / ۳۷

نیاز به فرصت / ۳۷

نیاز به تأمین معیشت / ۳۷

رغبت شناسی همسر / ۳۹

علاقه به محبوبیت / ۳۹

علاقه به رابطه‌ی مشروع جنسی / ۴۰

علاقه به شادی و نشاط / ۴۱

علاقه به گردش / ۴۴

ظرفیت شناسی همسر / ۴۵

آثار و پیامدهای ظرفیت شناسی همسر / ۴۶

حق شناسی همسر / ۴۷

موقعیت شناسی همسر / ۴۹

بخش سوم: مهارت‌های تربیتی (فرزند پروری)

فصل اول: مهارت‌های فرزند پروری در حیطة

شناختی / ۵۳

مقدمه / ۵۴

امکان تربیت / ۵۴

زمان تربیت / ۵۵

مسؤولیت تربیت / ۵۶

نیازهای روحی و روانی فرزند / ۵۷

نیازهای روانی فرزند در سیره‌ی رضوی / ۵۷

- نیاز به محبت و مهرورزی ۵۸/
 بوسیدن فرزند، نشانه‌ی ابراز محبت ۵۹/
 نیاز به تأمین خواسته‌های مادی ۵۹/
 حقوق فرزند در سیره‌ی رضوی ۶۰/
 حق برخورداری از نام نیک ۶۰/
 حق برخورداری از احترام ۶۲/

فصل دوم: مهارت‌های فرزندپروری در حیطه‌ی

ارتباطی ۶۵/

مقدمه ۶۶/

- ۱- روش تربیت عملی ۶۷/
- ۲- روش تربیت عادلانه ۶۷/
- ۳- روش تربیت عقلانی ۶۸/
- ۴- روش دعوت به استواری و باینداری ۶۹/
- ۵- روش دعوت به تحکیم دوستی‌ها ۷۲/
- دوستی و استحکام آن در سیره‌ی رضوی ۷۳/
- ۶- روش ایجاد ضابطه در مناسبات انسانی ۷۴/
- ضابطه‌مندی مناسبات انسانی در سیره‌ی رضوی ۷۵/
- یادداشت‌ها ۷۷/

نمایه‌ی رجال احادیث رضوی ۸۵/

نمایه‌ی اصطلاحات مهارت‌های زندگی ۸۹/

کتاب‌نامه ۹۱/

آغاز سخن

جامعه‌ی ما جامعه‌ای است بنیان گرفته بر ارزش‌های اسلامی و اثربافته از آموزه‌های قرآنی و تعالیم اهل بیت. از دیگر سو، دانش روان‌شناسی امروز، ارائه دهنده‌ی راهکارها و شیوه‌هایی برای بهتر زیستن است که در قالب «مهارت‌های زندگی» تعریف می‌شود.

با نگاهی پژوهشگرانه و تأمل برانگیز در آموزه‌های دینی راهبردهایی کلی و فراگیر را می‌توان به دست داد که برای هر زمان و مکان پاسخگوست و نیاز مردمان هر روزگاری را به گونه‌ای برآورده می‌سازد و این، همت عالمان دین و دانشمندان دیگر علوم انسانی را می‌طلبد که در گفتمانی تطبیقی به واکاوی و استنباط چنین راهکارهایی بپردازند.

اثر حاضر تلاشی است فروتنانه در این راه که به قلمیکی از روان‌شناسان نام‌آشنای کشورمان تألیف شده است. در این اثر، اندیشه و سیره‌ی علمی و عملی امام رضا (علیه السلام) که در جامعه‌ی ایرانی جایگاه برجسته‌ای دارد، در عرصه‌هایی چون «مهارت‌های ذهنی - شناختی»، «مهارت‌های ارتباطی - اجتماعی» و «مهارت‌های خانوادگی - تربیتی» بررسی شده است. خواننده در این کتاب با نمونه‌هایی از مهارت‌های زندگی در سیره‌ی اهل بیت (علیهم السلام)،

به ویژه امام رضا علیه السلام آشنا خواهد شد. گاه در ویرایش اثر توضیحاتی را ذیل هر نمونه که به نظر گنگ نموده است، ذکر کرده ایم تا به راحتی بتوان نمونه‌ی ذکر شده را با مفهوم مهارت مرتبط با آن تطبیق داد.

با این حال ادعایی نیست که این نمونه‌ها تنها مواردی بوده اند که می‌توانسته است بررسی شوند. چه بسا تحقیقی جامع‌تر در زندگی امام رضا علیه السلام نمونه‌های دیگری را در حوزه‌ی مهارت‌های زندگی به دست دهد و این همت استادان و متخصصان فن را می‌طلبد که با استقبال از هر گونه پژوهشی در این باره تلاش آنان را ارج می‌نهم.

بهره‌گیری از آیات قرآن کریم، ارجاع به منابع حدیثی در استخراج احادیث رضوی و دیگر روایات ائمه علیهم السلام استناد به آموزه‌های نبوی و نیز تنظیم نمایه‌هایی چون نمایه‌ی احادیث رضوی، نمایه‌ی رجال و نمایه‌ی اصطلاحات مهارت‌های زندگی از ویژگی‌های این اثر است. از این رو گزاف نخواهد بود اگر بگوییم این کتاب در مقایسه با آثار دیگر حوزه‌ی مهارت‌های زندگی که با رویکردی دینی و بخصوص نگاه رضوی تدوین یافته، از گونه‌ای دیگر است.

این کتاب ارمغان راهی است که هنوز در آغاز انیم و برای گذشتن از آن دیگر بار دست همه‌ی اصحاب قلم و پژوهش را می‌فشاریم بدین امید که دانش‌نامه‌ی سترگ رضوی را فرا دست دهیم و خویش را مصداق کسانی سازیم که با نشر آموزه‌های حضرتش مهر و رحمت الهی را از آن خویش کرده‌اند.